

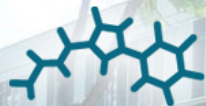
La Ciència de la Xocolata

El Cristalls de la Xocolata

Dra. Marta Martínez Belmonte

Tècnic de laboratori de Difracció de raig-X

25 d'Abril 2017

ICIQ ^R

Institut Català
d'Investigació Química

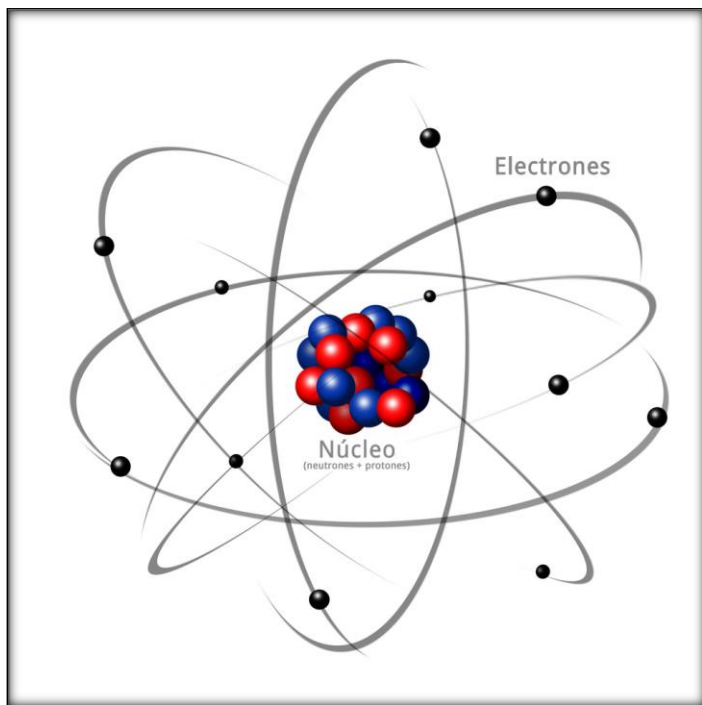
Barcelona Institute of
Science and Technology

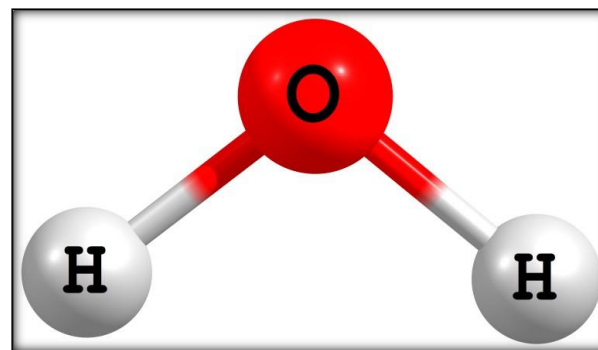
Els cristalls

Què són els cristalls?

- La **matèria** està formada per **àtoms i molècules**

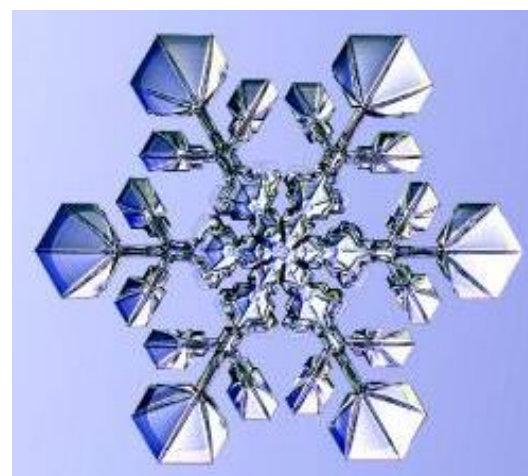
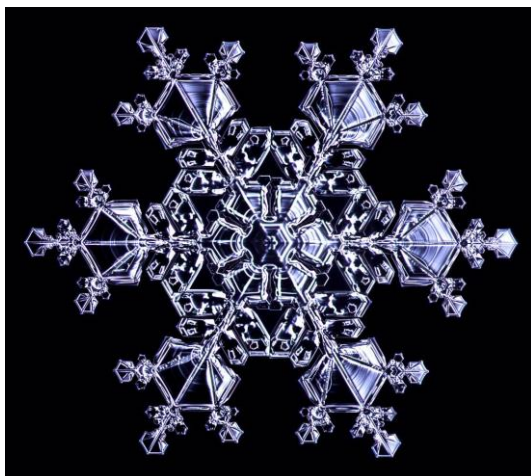
Àtom

Molècula d'aigua

- Els **cristalls** estan formats per un apilament ordenat d'àtoms i molècules en **estat sòlid**

On podem trobar cristalls?

On podem trobar cristalls?

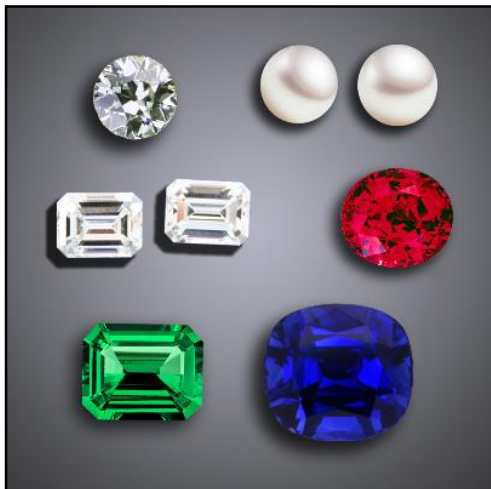
On podem trobar cristalls?

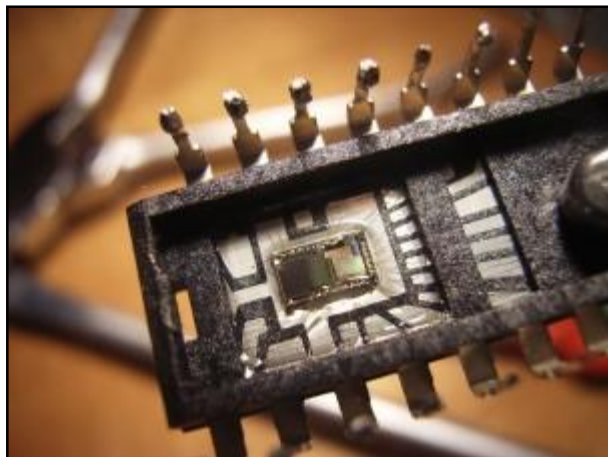
On podem trobar cristalls?

On podem trobar cristalls?

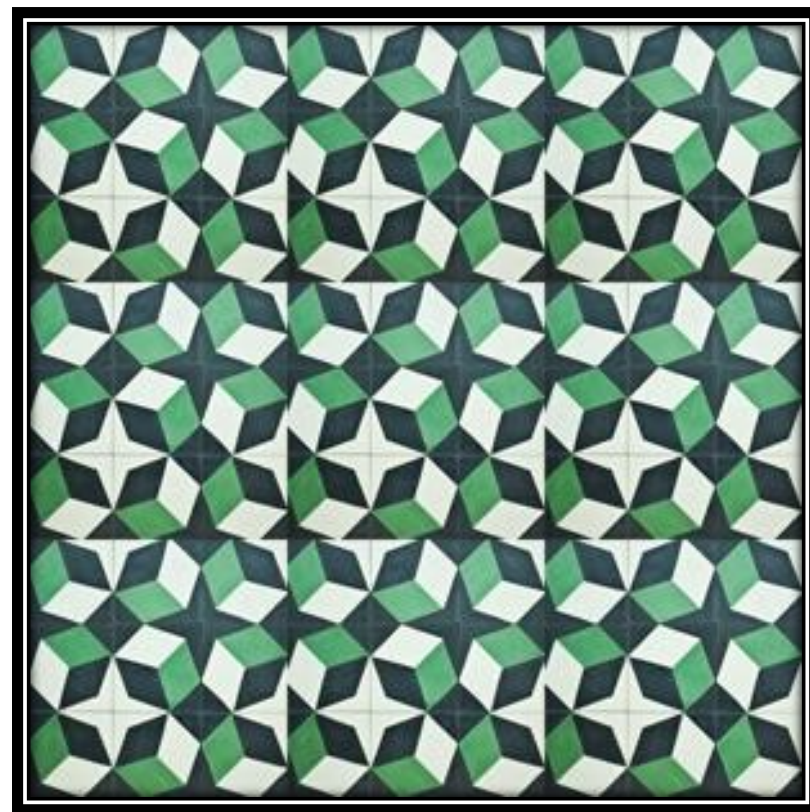

On podem trobar cristalls?

Què són els cristalls? Periodicitat i ordre

- Són matèria ordenada
- Àtoms i molècules **ordenades** en l'espai i de manera **periòdica**

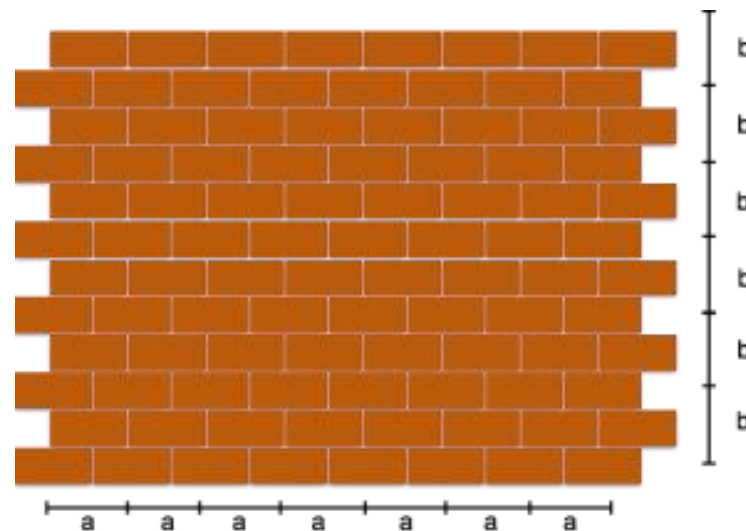
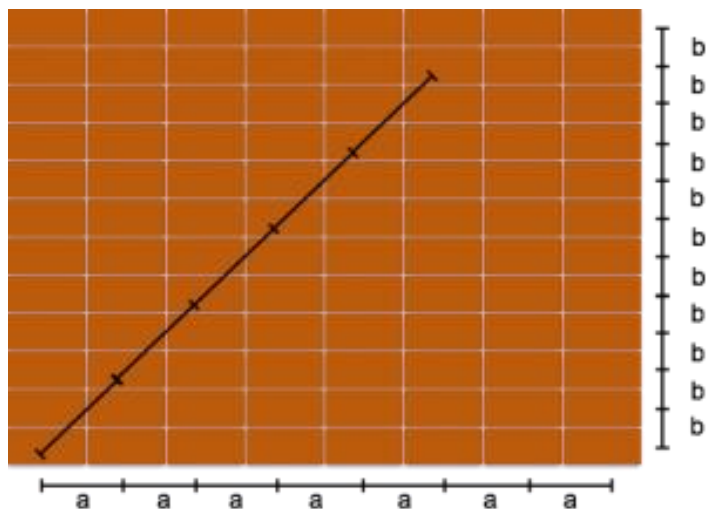

Què són els cristalls? Periodicitat i ordre

- Són matèria ordenada en estat sòlid
- Àtoms i molècules **ordenades** en l'espai i de manera **periòdica**

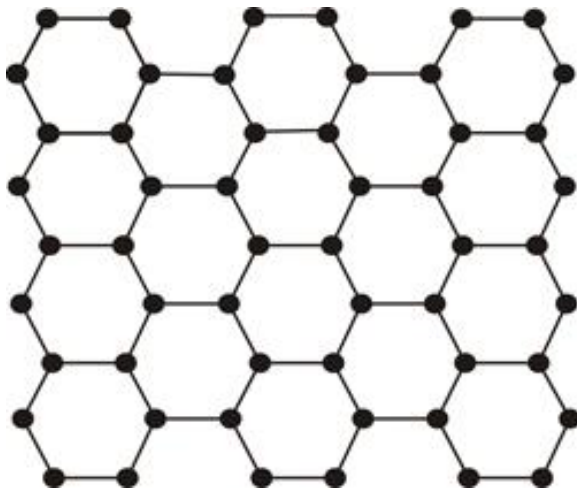
Què són els cristalls? La periodicitat

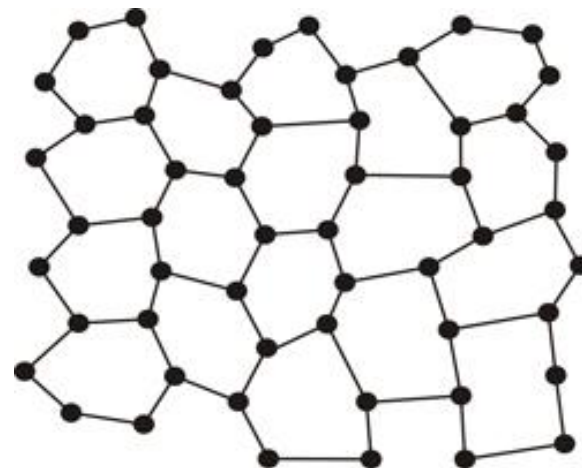
On podem trobar cristalls? L'ordre

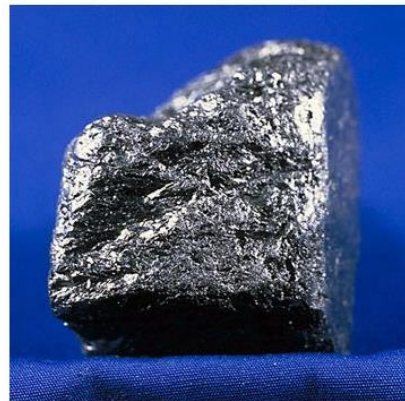
Matèria ordenada
Cristal·lina
Dura

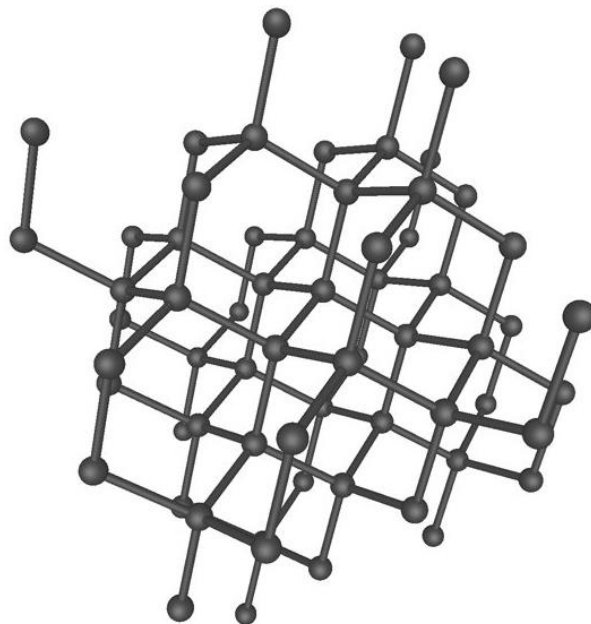
Matèria desordenada
Amorfa
Fràgil

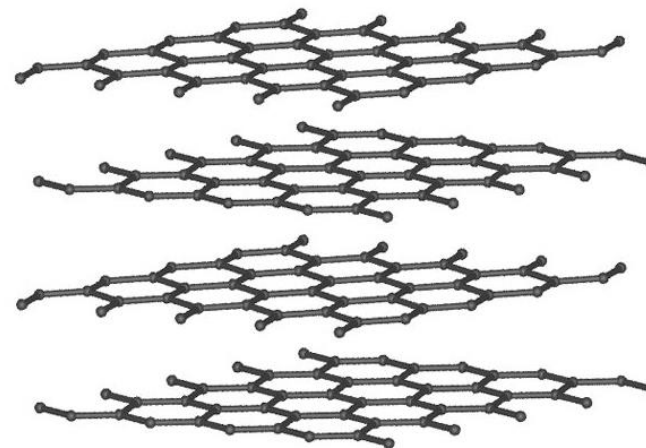
Què són els cristalls? L'ordre

Matèria molt ordenada
Cristal·lina
Dur

Matèria parcialment ordenada
Parcialment cristal·lina
Fràgil

La xocolata

Què es la xocolata?

- La xocolata és un aliment que s'obté barrejant dos **derivats de la llavors de l'arbre del cacau**: la mantega de cacau i la massa del cacau, i amb el **sucres**
- És **sòlid a temperatura ambient i líquid a temperatura del cos humà** → es desfà quan ens el posem a la boca

- **Anàlisis visual**
  - ▣ Color marró fosc, brillant i uniforme
- **Anàlisis tàctil**
  - ▣ Ferm i textura fina
  - ▣ No enganxifós, no s'ha de desfer a les mans però ha de ser fàcil de trencar
- **Anàlisis auditiu**
  - ▣ Ha de fer “crec” al partir-lo
- **Anàlisis olfactiu**
  - ▣ Aroma a xocolata i altres, segons els gustos i del fabricant
- **Anàlisis gustatiu**
  - ▣ S'ha de desfer a la boca, no a les mans, i ha de donar una sensació refrescant

De que està feta la xocolata?

■ Xocolata negra

- Pasta de cacau (> 50%)
- Mantega de cacau
- Sucre

} derivats del cacau

■ Xocolata amb llet

- Pasta de cacau (25 - 40%)
- Mantega de cacau
- Sucre
- Llet en pols o llet condensada

} derivats del cacau

■ Xocolata blanca

- Mantega de cacau (~ 20%)
- Sucre
- Llet en pols o llet condensada

La elaboració de la xocolata

- Els fruits del cacau són collits i s'extreuen les llavors

Elaboració de la xocolata

- Els fruits són collits i s'extreuen les llavors

- Les llavors es fermenten i després s'assequen al sol

Elaboració de la xocolata

- Els fruits són collits i s'extreuen les llavors
- Les llavors es fermenten i després s'assequen al sol

- Es torren, es trituren i s'eliminen les closques → *nibs o puntes de cacau*

Elaboració de la xocolata

- Els fruits són collits i s'extreuen les llavors
- Les llavors es fermenten i després s'assequen al sol
- Es torren, es trituren i s'eliminen les closques → **nibs o puntes de cacau**
- Els nibs es molen i es fa la **pasta o massa de cacau**

- Aquesta pasta de cacau es premsa i s'extreu *la mantega de cacau*

Elaboració de la xocolata

- Aquesta pasta de cacau es premsa i s'extreu ***la mantega de cacau***.
- La pasta de cacau que queda s'esmicola i s'obté el ***pols de cacau***

Elaboració de la xocolata

- Aquesta pasta de cacau es premsa i s'extreu la ***mantega de cacau***
- La pasta de cacau que queda s'esmicola i s'obté el ***pols de cacau***
- Després es fa el ***“conchado”***
  - es barregen la massa de cacau amb la mantega de cacau
  - s'enriqueix el gust de la xocolata i s'aconsegueix una millor textura
  - s'afegeixen també altres ingredients (espècies, etc.)

- El **Temperament**. La xocolata es col·loca en olles on es remou i es refreda i calenta a unes determinades temperatures i mentrestant la xocolata es manté líquida
- Finalment, **Emmotllar**. A la xocolata líquida es dóna forma, a vegades es farceix, i solidifica

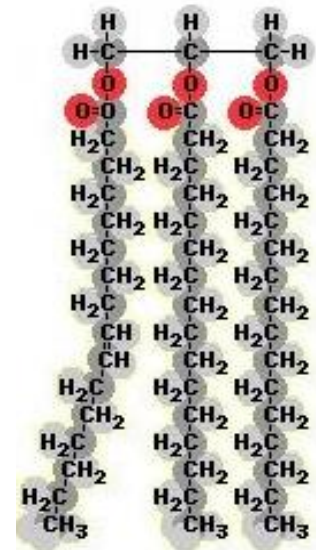
La mantega de cacau

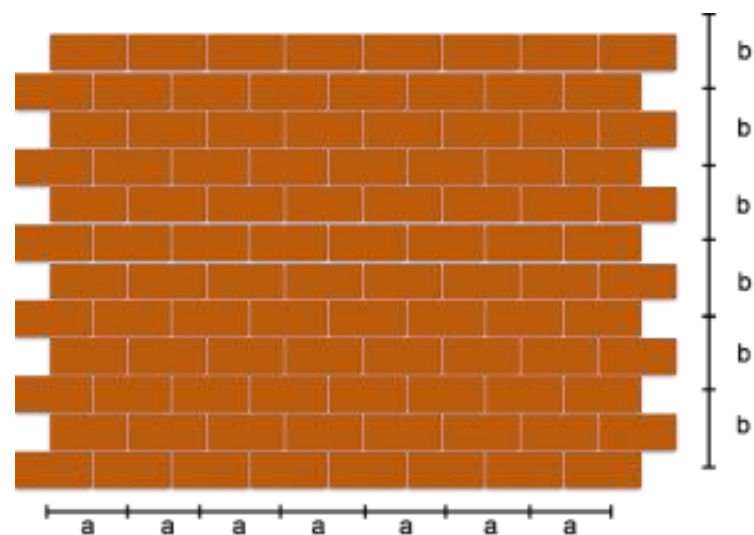
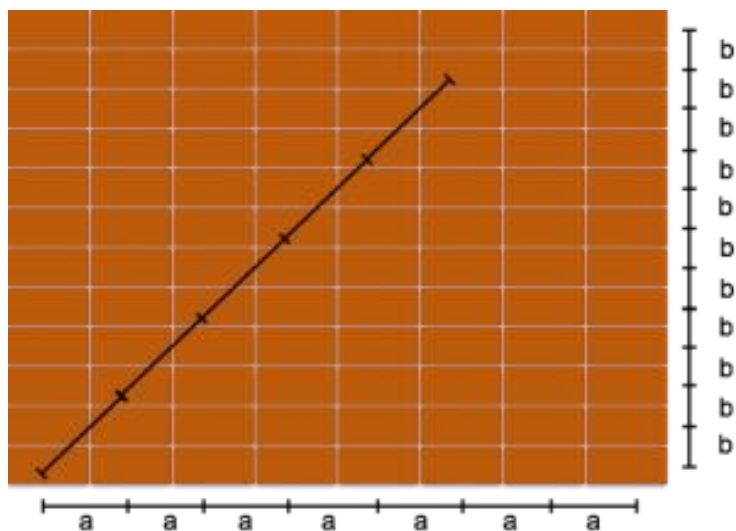
La mantega de cacau

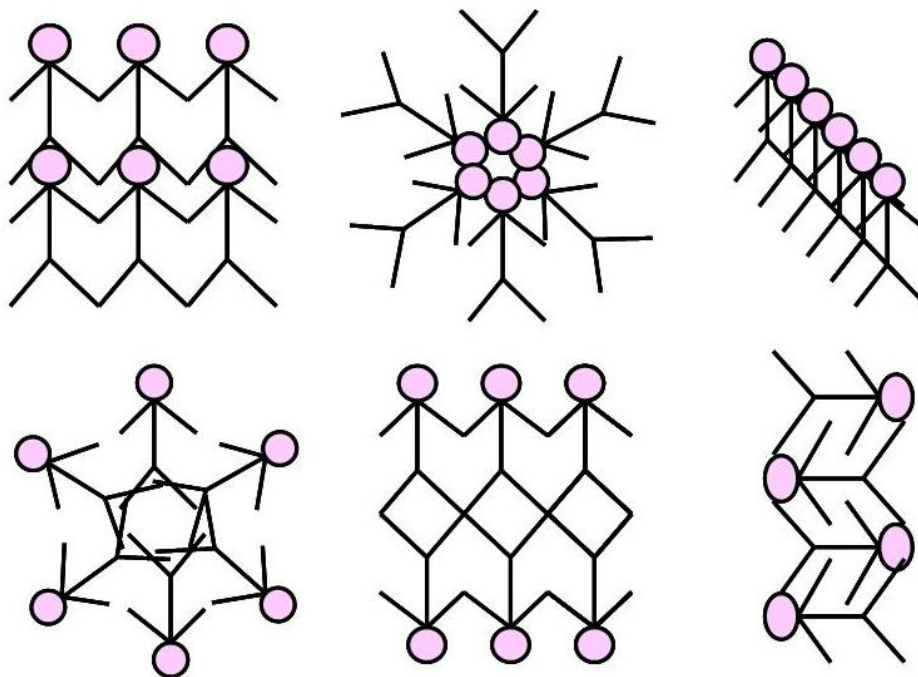
La mantega de cacau

- És la fracció greixosa de la xocolata
- Greix vegetal procedent de la llavor del cacau
- Es separa de la llavor mitjançant un procediment mecànic, pressió
- Té un aroma suau i gust a xocolata
- És el greix vegetal més car
- Els greixos que conté són els **àcids triglicèrids** (àcid oleic, àcid palmític i àcid esteàric)
- Aquests àcids triglicèrids poden ***crystal·litzar*** sis maneres diferents.
  - ▣ Es poden ordenar en l'espai de sis maneres diferents

- Habilitat d'una substància de formar diferents formes cristal·lines
- Diferents maneres d'ordenar-se en l'espai: d'agrupar-se i empaquetar-se
- Cada una forma tindrà unes propietats diferents

Polimorfs de la mantega de cacau

Forma	T de fusió	Propietats	Obtenció
I	16-18 °C	Suau i molt trencadissa Molt inestable, fon fàcilment Cobertura dels gelats	Refredar ràpidament la xocolata fosa
II	22-24 °C	Suau i trencadissa Molt inestable, fon fàcilment	Refredar a 2°C ràpidament
III	24-26 °C	Ferma però trencadissa Fon fàcilment	Refredar a 5-10°C Emmagatzemar II a 5-10°C
IV	26-28 °C		Refredar a 16-21°C Emmagatzemar III a 16-21°C
V	32-34 °C	Brillant i dura Textura suau i llisa Es fon a la boca ràpidament Sensació refrescant	Cristal·lització molt lenta (0,01°C/min) Procès de Temperament Emmagatzemar IV
VI	34-36 °C	Dura i amb textura suau Es fon a la boca lentament És aspre i té sensació rugosa La més estable	Transformació a partir de la fase V amb el temps, no a partir de la xocolata fosa

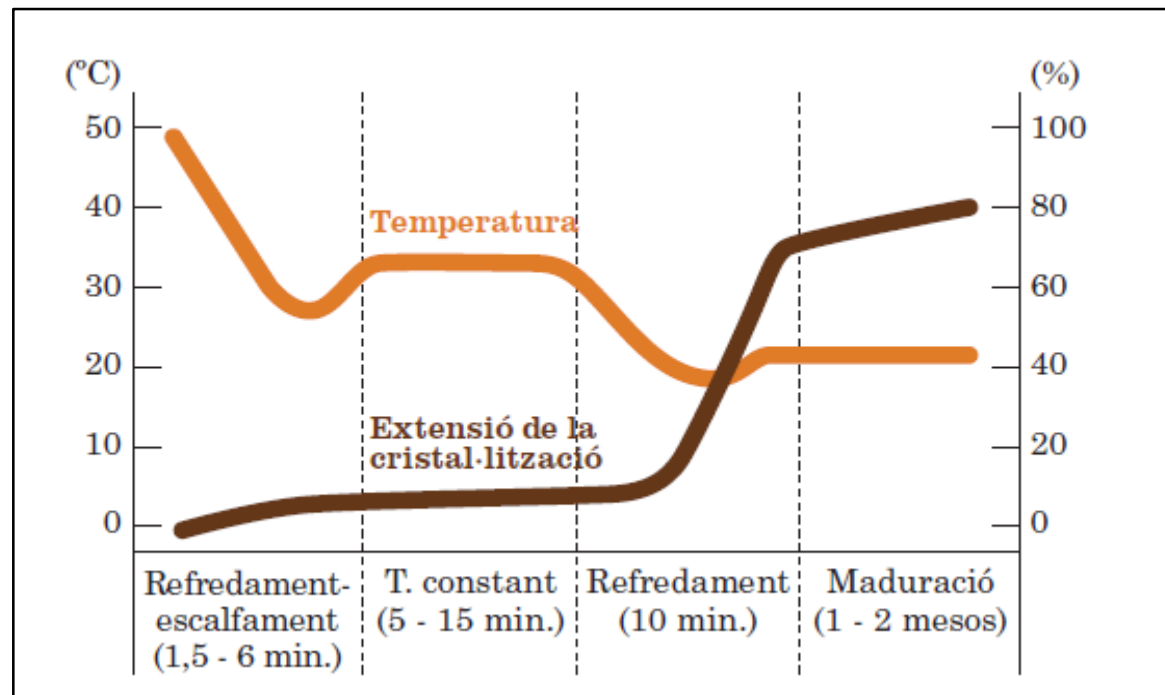
Polimorfs de la mantega de cacau

Forma	T de fusió	Propietats	Obtenció
I	16-18 °C	Suau i molt trencadissa Molt inestable, fon fàcilment Cobertura dels gelats	Refredar ràpidament la xocolata fosa
II	22-24 °C	Suau i trencadissa Molt inestable, fon fàcilment	Refredar a 2°C ràpidament
III	24-26 °C	Ferma però trencadissa Fon fàcilment	Refredar a 5-10°C Emmagatzemar II a 5-10°C
IV	26-28 °C		Refredar a 16-21°C Emmagatzemar III a 16-21°C
V	32-34 °C	Brillant i dura Textura suau i llisa Es fon a la boca ràpidament Sensació refrescant	Cristal·lització molt lenta (0,01°C/min) Procès de Temperament Emmagatzemar IV
VI	34-36 °C	Dura i amb textura suau Es fon a la boca lentament És aspre i té sensació rugosa La més estable	Transformació a partir de la fase V amb el temps, no a partir de la xocolata fosa

Procès de Temperament de la xocolata

- Procés per obtenir només la forma cristal·lina V
- Consisteix en aplicar agitació constant a unes temperatures concretes

Evolució de la formació de cristalls durant el procés de temperament de la xocolata

Procès de Temperament de la xocolata

- Consisteix en aplicar agitació constant a unes temperatures concretes
- Cada tipus de xocolata té unes temperatures

El temperado del chocolate			
	<i>fundir el chocolate</i>	<i>pre-cristalización</i>	<i>cristalización</i>
	 50-55 °C	 28-29 °C	 31-32 °C
	45-50 °C	27-28 °C	30-31 °C
	40 °C	26-27 °C	27-29 °C

Fat Bloom (emanació de greix)

- Capa blanquinosa i rugosa que apareix a la superfície de la xocolata, sobretot a l'estiu
- La xocolata no ha estat emmagatzemada en bones condicions
- És la forma cristal·lina VI: Canvia el gust de la xocolata
- Pèrdues per les empreses xocolateres

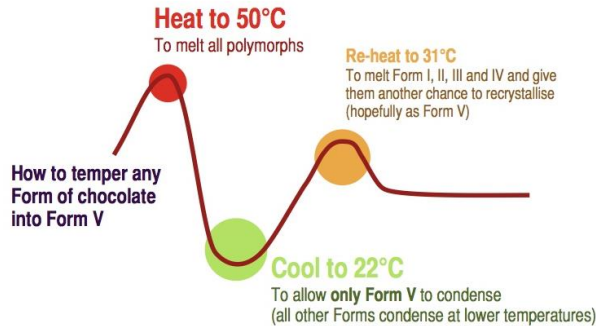
Polimorfs del xocolata

Polymorphs of Chocolate

Keep Form V chocolate above 10°C...

To prevent "chocolate blooming" on the surface
...and below 28°C

To prevent accelerated transition into Form VI

Form number:

	I	II	III	IV	V	VI
Frozen melted chocolate starts here:	Contains all 5 polymorphs of cocoa butter	Contains 4 polymorphs of cocoa butter	Contains 3 polymorphs of cocoa butter	Contains 2 polymorphs of cocoa butter	Contains 1 polymorph of cocoa butter: Polymorph V	Contains 1 polymorph of cocoa butter: Polymorph VI
How to make it:	Put melted chocolate in the freezer	Heat Form I to 1°C for 1 hour	Heat Form II to 8°C for 2 hours	Heat Form III at room temperature for 6 hours	Temper it patiently	Store Form V for 4 months at room temperature
Where it melts:	MELTS ON YOUR DESK (17°C)	MELTS IN THE KITCHEN (23°C)	MELTS IN YOUR HAND (26°C)	MELTS IN YOUR HAND (27°C)	MELTS IN YOUR MOUTH (34°C)	MELTS IN YOUR MOUTH — SLOWLY (36°C)
Connoisseurs' tasting notes:	Forms I and II are too soft and crumbly, and they melt too easily		Forms III and IV are firm but with a poor 'snap', and melt too easily		Glossy, firm, best 'snap' and perfect melting point	Hard and powdery. Melts too slowly on the tongue.
Star rating:	★	★	★★	★★	★★★★★	★★★★★

What is tempering?

Melt chocolate to 50°C

Cool it to 22°C so that **only Form V** is allowed to condense (all the other forms condense at lower temperatures)

Notice that Forms III, IV and V have similar melting points. Therefore, for best results, heat again to 31°C, which is warm enough to melt forms I, II, III and IV, then re-cool to 22°C to allow them to re-crystallise as Form V. Repeat again if greater Form V purity is desired.

Els cristalls dels gelats

